Enerji fiyatlarının artması ailelerin hem ısınma, aydınlanma hem de ulaşım faturalarını etkiliyor

Ailenin enerji bütçesinde büyük delik

Mustafa SÖNMEZ
Ekonomist-Yazar
mustafasnmz@hotmail.com

Temel enerji ürünleri olan elektrik, doğalgaz, benzin ve mazottaki fiyat artışları, ailelerin hem aydınlanma, ısınma giderlerini hem de ulaşım faturalarını birebir etkiliyor. Son 12 ayda, yani 2007 Ağustosu'ndan 2008 Ağustosu'na kadar 12 aylık tüketici enflasyonu yüzde 11.7 artmasına karşılık, enerji ürünleri ve onları kullanan ulaştırma hizmetlerindeki fiyat artışları TÜFE'nin bir hayli üstünde. Dolayısıyla sadece enerji üstünden aileler büyük bir enflasyon baskısı altında.

Sadece 2008 Eylül'ü öncesinde, elektriğe yapılan zamlarla, 12 aylık elektrik faturası aileler için yüzde 41.2'lik artışı buldu. 2008 Ocak ayındaki hızlı artışın ardından 2008 Haziran'ından sonra yapılan zamların 12 aylık ortalaması yüzde 41.2 ile önemli bir toplama ulaştı ve TÜFE'nin neredeyse 30 puan üstüne çıktı.

Hanelerde kullanılan doğalgazın 12 aylık fiyat artışı da yüzde 38'e ulaşarak, TÜFE'nin tam 27 puan üstünde gerçekleşti. 2008 başında önemli bir artış yaşayan doğalgaz fiyatları, yine 2008 Haziranı sonrası üst üste artışlarla yıllık bazda yüzde 38'lik artışa ulaştı. Ağırlıkla ısınmada kullanılan doğalgazın 12 aylık bu artışının ardından yılın son aylarında göreceği zamlarla ailelerin ısınma faturaları toplam bütçelerinde çok önemli bir yer tutacak.

Elektrik ve doğalgazın yanı sıra gündelik hayatta önemli bir yer tutan benzin ve mazottaki fiyat artışları da 12 ayda önemli artışlar gösterirken, yakın gelecekte de yeni zamlara gebe. Son 12 ayda benzin fiyatlarının yüzde 15 ile TÜFE'nin 3 puan üstünde arttığı görülürken mazottaki artışın yüzde 26'yı bulduğu ve TÜFE'yi 15 puan geçtiği gözlemlendi.

Akaryakıta getirilen Özel Tüketim Vergisi artışları ile birlikte benzin ve mazottaki fiyat artışlarının 12 ayın tümüne yayıldığı, sürekli yükselmenin ardından ancak ağustos ayında kısmi bir gerileme gösterdiği görüldü.

Elektrik, doğalgaz, benzin ve mazottaki bu artışların dışındaki enerji ürünlerinde de önemli artışlar yaşandı son 1 yılda. Örneğin kömür fiyatları son 12 ayda yüzde 27 artarak TÜFE'nin 15 puan üstünde artış gösterdi. Evlerde kullanılan tüplerin fiyatları yüzde 25 artış gösterirken ulaşım araçlarında kullanılan LPG fiyatları da yüzde 24'e yakın arttı. Enflasyonun altında kalan fiyat artışı sadece odunda oldu. Odun fiyatları 12 ayda yüzde 9 artış gösterdi.

Elektrik, doğalgaz, benzin, motorin, kömür, LPG fiyatlarındaki artışlar çeşitli ulaşım hizmetlerindeki fiyat artışlarında ana etmen oldu. Son 12 ayda en çok fiyatı artan yüzde 49 ile vapur ücretleri oldu. Bunu yüzde 24 fiyat artışı ile şehirlerarası tren bilet fiyatları izledi. Metro bilet fiyatları son 1 yılda yüzde 21, dolmuş fiyatları ile şehirlerarası otobüs bilet fiyatlarındaki artışlar yüzde 17'yi buldu. Belediye otobüsleri 1 yılda bilet fiyatlarını yüzde 15 artırırken taksi ücretleri de yüzde 15 zamlandı. TÜFE ile başa baş giden tek kalem servis ücretleri oldu.

Son 12 ayda fiyatı tek ucuzlayan ise uçak ücretleri oldu, ancak yüzde 38'i bulan uçak bilet fiyatlarındaki düşüşte, yakıttan çok sektöre devletin sağladığı çeşitli muafiyetler, vergi indirimleri ve sektördeki rekabet etkili oldu.

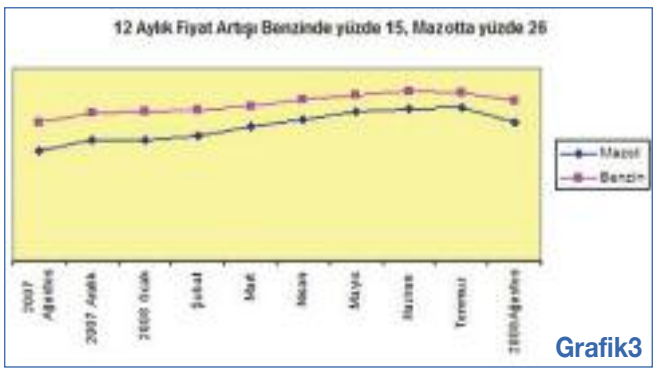

Grafik3

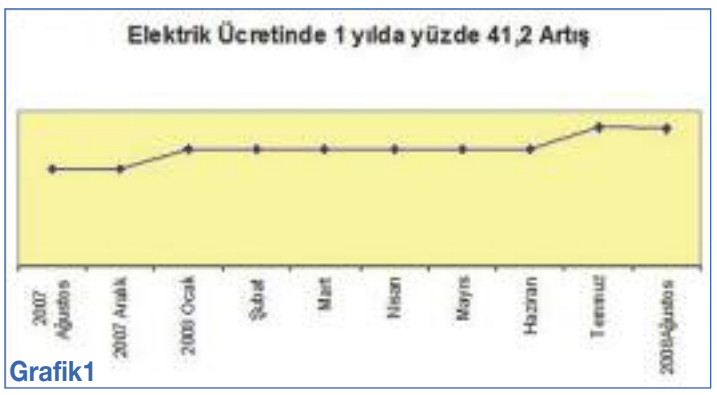

Grafik1

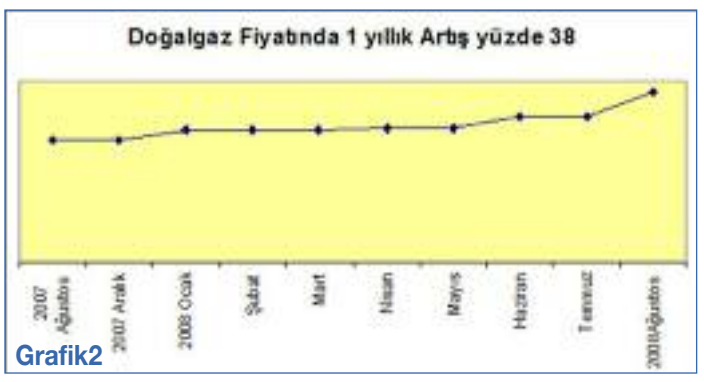

Grafik2

Dünya ham petrol ve doğalgaz fiyatlarındaki artış eğiliminin sürmesinin yanında izlenmekte olan düşük kur politikasının daha fazla sürdürülebilir olmaması, enerji ürünleri ve hizmetlerde fiyat artışını hızlandırabilecek ve aile bütçeleri içinde önemli oylumlara yol açacak gibi görünüyor.

Merkez Bankası'ndan otistik tavır

Merkez Bankası, enerji fiyatlarındaki hızlı artışı, otistik bir tavırla enflasyonun genel seyri ile ilişkilendirerek şöyle bir değerlendirme yapmaktadır:

"Enerji fiyatlarında son dönemde yapılan ayarlamalar, kısa vadede enflasyonu olumsuz etkileme potansiyeli taşısa da orta vadede mali disiplini güçlendireceği ve enerji üretimini destekleyeceği için enflasyondaki düşüşe katkıda bulunacaktır. Bu nedenle Merkez Bankası, söz konusu fiyat artışlarının doğrudan etkilerine tepki vermeyecek, ikincil etkilerini ise dikkatle izleyecektir. (Enflasyon Raporu, 2008 II, s.71)"

Yeni yoksullaşma dalgası tehlikesi

Konutta ve ulaştırmada kullanılan enerji ürünlerinin, 2008'in kalan kısmında ve 2009'da fiyatlarının artmaya devam etmesi büyük bir olasılık. Dünya ham petrol ve doğalgaz fiyatlarındaki artış eğiliminin sürmesinin yanında izlenmekte olan düşük kur politikasının daha fazla sürdürülebilir olmaması, bu ürün ve hizmetlerde fiyat artışını hızlandırabilecek ve aile bütçeleri içinde önemli oylumlara yol açacak gibi görünüyor.

Bu fiyat artışlarına karşılık ailelerin gelirlerini enflasyona karşı koruyamaması, beraberinde alım güçlerinin gerilemesini, bu da yeni bir yoksullaşma dalgasını getirebilir. ■

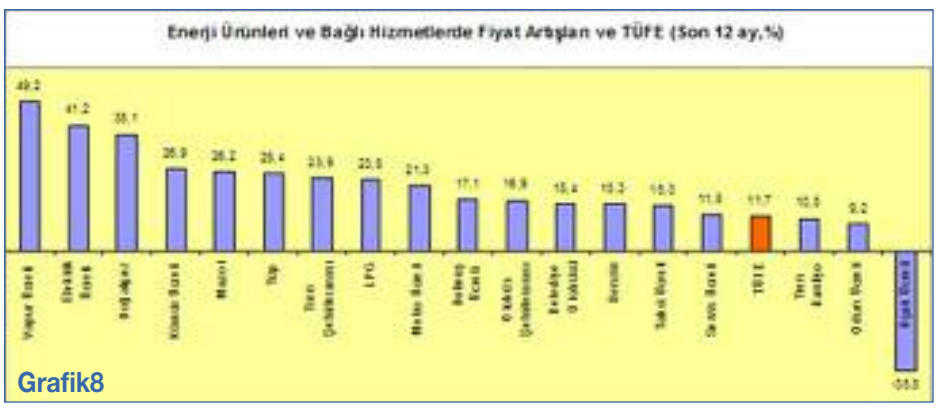

Grafik8